

İssız Adada Kitap Okumak
Reading Book on A Deserted IslandMuhammet Sani Adıgüzel¹ * Sorumlu yazar
Corresponding author

¹ Doç. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf
Üniversitesi, Türkiye
E-mail: madiguzel@fsm.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4616-7899

Başvuru/Submitted: 28.02.2024
Son Düzeltme/Last Revision: 23.03.2024
Kabul/Accepted: 28.03.2024

Atıf bilgisi / Citation:

Adıgüzel, M. S. (2024). İssız Adada Kitap
Okumak. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi-*
IBAD Journal of Social Sciences, (16), .
<https://doi.org/10.21733/ibad.1444303>

Turnitin Similarity Index 05%

ÖZ

Bir eserin adının ait olduğu edebî türle aynı olması o eserin önemini gösterir. Nitekim Ömer Hayyam'ın Rubailer'i, Mevlâna'nın Mesnevi'si, Evliya Çelebi'nin Seyahatname'si; La Fontaine'nin, Fabllar'ı ve Montaigne'nin, Denemeler'i büyük öneme sahiptirler. Bu konuyla ilgili en somut göstergeler adlarını çok iyi temsil ettikleri türlerinden alan bu eserlerin kendileriyle birlikte bunlar üzerine yazılan kitaplardır. Bunlardan biri de, Tanık Dursun K.'ın konuya "ıssız ada" metaforuyla yaklaştığı ve Daniel Defoe'nun "Robinson Crusoe" adlı eserinden hareketle "Yolunuz ıssız bir adaya düşerse yanınızda hangi kitapların bulunmasını istersiniz?" sorusuna cevap aradığı "Bir Gün Bir İssız Adaya Düşerseniz: Herodot'tan Malaparte'ye" adlı eseridir. Tanık Dursun K. iki ciltlik bu kapsamlı eserin birinci cildinde içinde "Dede Korkut Kitabı", "Yunus Emre Divanı" ve "Evliya Çelebi Seyahatnamesi" gibi eserlerin de bulunduğu yirmi, ikinci cildinde ise, içinde Herman Melville'nin "Moby Dick"i, Feodor Dostoyevski'nin "Suç ve Ceza"sı ve Lev Tolstoy'un "Savaş ve Barış" gibi eserlerinin de bulunduğu yirmi sekiz olmak üzere toplam kırk sekiz başlık altında elli civarında esere verir. "Gılgamış Destanı"yla başlayan ve "Volga Avrupa'dan Doğar"la biten söz konusu eserde yer verilen eserlerin birkaçı dışında hemen hepsi yabancıdır. Destan, masal, tarih, tiyatro, felsefe, şiir, hikâye, roman, seyahatname gibi türlerde eserlerin bulunduğu ve özellikle de romanların sayı bakımından diğerlerine göre daha fazla olduğu bu eserin en önemli özelliği yer verdiği eserlerden seçmeler yapmasıdır. Bu çalışmada birçok edebî türde eser vermesinin yanı sıra gazetecilik, senaryo yazarlığı, rejisörlük, yayınevi yöneticiliği gibi vasıflarını bulunan Tanık Dursun K.'ın "Bir Gün Bir İssız Adaya Düşerseniz: Herodot'tan Malaparte'ye I-II" adlı eserinden hareketle okumanın önemi üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden döküman analizi kullanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Daniel Defoe, Robinson Crusoe, İssız Ada, Tanık Dursun K.'ın, Kitap

ABSTRACT

It is a demonstration of a work's importance when its name is same with the literary genre it belongs to. Accordingly, Omar Khayyam's Rubaiyat, Rumi's Mesnevi, Evliya Çelebi's Seyahatname, La Fontaine's Fables and Montaigne's Essays have great importance. The most tangible indicators in this regard are the books written about such works names of which are derived from the literary genre they significantly represent. One of such books is Tanık Dursun K.'s "Bir Gün İssız Adaya Düşerseniz: Herodot'tan Malaparte'ye I-II" in which the writer approaches the topic through the metaphor of "deserted island" and, inspired by Daniel Defoe's Robinson Crusoe, ask the question: "Which books you take with you when you end up on a deserted island one day?". In this two-volume comprehensive work, the first volume has twenty books including Dede Korkut Kitabı, Yunus Emre Divanı, Evliya Çelebi Seyahatnamesi, and the second volume has 28 books including Herman Melville's Moby Dick, Fyodor Dostoyevsky's Crime and Punishment, Lev Tolstoy's War and Peace. Works that have been included in the book, which starts with Epic of Gilgamesh and ends with Volga Rises in Europe, are mostly foreign. The book contains works from genres such as history, philosophy, poetry, short story, fables, and epics, and novels especially constitute the majority. The most significant aspect of the book is that it picks passages from those works. In this study, an account of significance of reading will be given based on "Bir Gün İssız Adaya Düşerseniz: Herodot'tan Malaparte'ye I-II" of Tanık Dursun K. who, in addition to producing works in a variety of literary genres, has worked as a journalist, scriptwriter, director and publishing house manager. The method used in the study is document analysis, which is one of the qualitative research methods.

Keywords: Daniel Defoe, Robinson Crusoe, Deserted Island, Tanık Dursun K.'ın,

GİRİŞ

Orhan Veli Kanık'ın (1914-1050) "Çocukluk arkadaşlarımızın en sevgilisi zavallı Robenson'u ıssız adadan kurtarmak için çareler düşündüğümüz ve biçare Güliiver'in devler memleketinde birlikte ağladığımız günden beri haminnemdir." şeklinde bir cümle olarak nesre çevrilebilen sekiz mısralık "Robenson" şiiri şöyledir:

"Haminnemdir en sevgilisi

Çocukluk arkadaşlarımızın

Zavallı Robenson'u ıssız adadan

Kurtarmak için çareler düşündüğümüz

Ve birlikte ağladığımız günden beri

Biçare Güliiver'in

Devler memleketinde

Çektiklerine." (Kanık, 2019, s. 33).

Aynı metnin şiir olarak okunduğunda ayrı nesir olarak okunduğunda ayrı metin olduğu izlenimi bırakan bu metne konu olan Daniel Defoe'nun (1660-1731) "Robinson Crusoe" adlı eseri kitapla ilgili yazılan bir kitaba da konu olur: "Bir Gün Bir İssız Adaya Düşersiniz". "Günümüzde Kitaplar" adlı bir dergi çıkaran, bir yayınevinin sahibi ve yöneticisi olan yazar Tarık Dursun K. [Kakınç] (1931-2015) kitabın adından da anlaşıldığı üzere "ıssız adaya düşmek" deyimini kitaplar üzerinden açıklar. Bu deyimini açıklamasını da yaygın olarak sorulan "İssız bir adaya düşseniz acaba yanınıza hangi kitapları alırdınız?" sorusunun cevabı üzerinden yapar. Tarık Dursun'a göre aslında bu sorunun cevabı "Robinson Crusoe" romanında yoktur:

"Robinson Crusoe'nun ıssız adasında geçirdiği o yer yer karabasanlarla genelde de yaşama sevinciyle dopdolmuş yirmi sekiz yıl süren serüvenini yazıldığı günden bugüne büyük küçük herkes okumuştur. Kimileri tatlı ve doyumsuz bir serüven romanı olarak, kimileri de insanın yazgısına karşı gösterdiği olağanüstü direncine hayranlık duyup gerekli dersleri çıkararak.

Burada Daniel Defoe'nun unuttuğu bir şey vardır: Romanda Cruose her şeyi deneyerek insan için gerekli olanı ya da olanları kendi başına sağlamıştır; ama asıl eksiği kitaptır.

Batan gemiden hemen her gerekli olanı kendi çabası ya da yazarının kolaylaştırmaları sonucu elde etmiştir; fakat buldukları arasında tek bir kitap olsun yoktur.

Sizce yadırganacak bir olgu değil midir?" (Kakınç(a) 2005, s. 8-9).

Kakınç'ın yadırganacak bir olgu değil mi sorusuna söz konusu kitabı Türkçeye çeviren Akşit Göktürk'ün cevabı "Hayır." şeklindedir. Göktürk'ün "Çevirenin Önsözü" bölümünde, "Öyle durup dururken, hiç yoktan ortaya çıkmış değildir Robinson Crusoe" diye başlayan paragraftan hemen sonra Kaptan Woodes Rogers'ın kısa öyküsünden aktardığı bir parça bu amaçla okunabilir:

“Adaya çıktığında yanında giysileri, yatağı, bir çakmaklı tefek, biraz barut ile kurşun, bir el baltası, bir bıçak, bir tencere, bir Kutsal Kitap, işine yarayacak birkaç ufak tefek, hesap aletleri, kitaplar varmış.” (Göktürk, 2009, s. 9).

Görüldüğü gibi ıssız adaya çıkılırken kitap unutulmamıştır. Hatta unutulamayan arasında sadece kitap, “Kutsal Kitap” değil, “kitaplar” vardır. Göktürk’ün söz konusu romanın kaynaklarından söz ederken verdiği bu örneğin benzerine romanda da rastlamak mümkündür:

“Beni oraya Tanrı göndermiş olacak; çünkü bu sandıkta hem ruh hem gövdem için ilaç buldum. Sandığı açtım, aradığım tütünü de buldum; gemiden kurtardığım birkaç kitap da oradaymış, daha sonra sözünü ettiğim, bugüne dek de istek duymadığım Kutsal Kitap’lardan birini çıkardım. Kitabı da tütünü de getirip masanın üzerin bıraktım.” (Defoe, 2009, s. 113)

Gerçi Kakinç “Issız bir adaya düşerseniz acaba yanınıza hangi kitapları alırdınız?” sorusunu, ıssız adaya düşmek ya da çıkmak insanın kendi elinde olmadığı için yanlış bulur ve sorudaki “Yanınıza hangi kitapları alırdınız?” ifadesinin “Yanınızda hangi kitapların bulunmasını isterdiniz?” ifadesiyle yer değiştirmesini ister:

“Sorudaki küçük bir yanlışlığı düzeltmeliyim: Buradaki yanlışlık, hangi kitapları alma isteğinden, kaygısından kaynaklanmaz. Issız adaya çıkmak ya da düşmek elinizde değildir ki sizin? Bunu baştan bilmek, biliyor olmak o ıssız çıkmamak ya da düşmemekle eş değerlidir.

Soru, “Yanınıza hangi kitapları alırdınız” değil, “Yanınızda hangi kitapların bulunmasını isterdiniz” olmalıdır bence.” (Kakinç(a), 2005, s. 9).

Kakinç bu sorunun cevabını iki ciltlik bir kitap hâlinde bulur. “Bir Gün Bir Issız Adaya Düşerseniz: Herodot’tan Malaparte’ye I-II”de K.’ın yanına almak istediği kitap sayısı 52’dir. Kitabın bin küsur sayfalık hacmine bakıldığında Kakinç’ın yanına elli kitaplık seti değil, bu setten yaptığı seçmelerden oluşan kendi kitabını almak istediği düşünülebilir. Aslında bu seçmelere biraz da seçmeyi yapan kimsenin okumak istediği kitaplar olarak bakılmalıdır:

Gılgamış’tan Malaparte’ye Kitaplar

Her ne kadar Kakinç kitabına “Herodot’tan Malaparte’ye” başlığını koymuş ise de kitaptaki sıralama değişiktir. Daha doğrusu sıralamada Malaparte [Curzio] sonda yer alırken Herodot başta yer almamaktadır. Başta alan eser Gılgamış Destanı’dır. Başta verilen Herodot ise; 1. Gılgamış Destanı, 2. Homeros; İlyada, Odysseia, 3. Ezop Masalları’ndan sonra gelmektedir ve 4. sıradadır. Buna göre eserin doğru başlığı Gılgamış’tan Malaparte’ye olarak verilmelidir. Eserlerin hemen neredeyse tamamının kronolojik bir sıralamaya tabi tutulduğu ve kırk sekiz ayrı başlık altında elli iki eserden seçmelerin yapıldığı söz konusu kitaptaki eserlerin türlere göre dağılımı şöyledir:

Destan

1. Gılgamış Destanı,
2. Homeros; İlyada, Odysseia
3. Dede Korkut Kitabı

Masal

1. Ezop Masalları
2. Andersen Masalları

Tarih

1. Herodot Tarihi
2. Âşıkpaşazade Tarihi

Tiyatro

1. Shakespeare, Hamlet
2. Edmond Rostand, Cyrano de Bergerac

Felsefe

1. J. J. Rousseau, Emile ya da Terbiye
3. Schopenhauer, Aşkın Metafiziği

Aforizma

1. George Bernard Shaw, Gülen Düşünceler

Şiir

1. Mevlâna, Mesnevi
2. Yunus Emre Divanı
3. Hafız Divanı
4. Edgar Allen Poe, Annabel Lee
5. Tagore
6. Derico Garcia Lorca

Hikâye

1. Edgar Allen Poe; Kuzgun, Karakedi
2. Giovanni Verga
3. Anton Çehov
4. Maksim Gorki
5. Maupassant
6. Oscar Wilde, Mutlu Prens, Bülbülle Gül
7. Ryunosuke Akutagava, Raşamon

Roman

1. Cervantes, Donkişot
2. Daniel Defoe, Robinson Crouse
3. Stendhal, Kızıl ve Kara
4. Honore de Balzac Goriot Baba
5. Prosper Mérimée, Carmen
6. Emily Bronte, Rüzgârlı Bayır

7. Hermen Melville, Mobby Dick
8. Gustave Flaubert, Madame Bovary
9. Dostoyevski, Suç ve Ceza
10. Jule Verne, İki Sene Mektep Tatili
11. Tolstoy, Savaş ve Barış
12. Emile Zola, Germinal
13. Knut Hamsun, Dünya Nimeti
14. Rich Maria Remarque, Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok
15. Wirginia Woolf, Deniz Feneri
16. Panait Istrati, Angel Dayı, Kira Kiralina
17. Ernest Hemingway, Silahlara Veda
18. Antoine de Saint-Exupery, Gece Uçuşu
19. Steinbeck, Gazap Üzümleri
20. Şolohov, Ve Durgun Akardı Don
21. William Saroyan, İnsanlık Komedi
22. Albert Camus, Yabancı

Seyahatname

1. Evliya Çelebi, Seyahatname

Röportaj

1. Curzio Malaparte, Volga Avrupa'dan Doğar

Yunus Emre

Necip Fazıl Kısakürek, bu tasnifi, Türk kültür, sanat ve edebiyatı açısından, tematik olarak, parça-bütün ilişkisi kurarak yapar:

“Bu cemiyetin:

Dinî mizacı Süleyman Çelebi'de...

Derinlik ve olgunluğu Mevlânâ'da...

Mâverâ humması Yunus Emre'de...

Kahramanlık hayali Battal Gazi'de...

Aksülamel ve isyan psikolocyası Köroğlu'nda...

Nükte ve hicvi Nasreddin Hoca'da...

Halk duygusu kumaşı Karacaoğlan'da...

Hassasiyet cevheri Fuzulî'de...

Edâ ve (estetik) ruhu Bakî'de...

Kuru mantık ve akli Nabî'de...

Belâgat ve hırçınlığı Nef'î de...

Şive ve zarafeti Nedim' de...

İrfan ve inceliği Şeyh Galip' te...

Usûl ve sistemi Kâtip Çelebi' de...

Tarih ölçüsü Naimâ' da...

Nas ve kalıp bilgisi Ebussuud Efendi' de...

Görgü ve merakı Evliyâ Çelebi' de...

Mâverâ görüşü İbrahim Hakkı' da...

Dekor zevki Yesari' de...

(Plâstik) fikri Sinan' da...

(Fonetik) fikri Dede Efendi' de...

Ve bütün bunların hepsi, başka başka mikyas ve kıratte hepsindedir." (Kısakürek, 1993, s. 166).

Necip Fazıl'ın edebiyat, daha doğrusu şiir söz konusu olduğunda birinci sıraya Yunus Emre'yi yerleştirir. Bunun için onun bütün şiirlerini topladığı Çile kitabının "Kahramanlar" bölümüne bakılabilir. Necip Fazıl bu bölümde biri Yunus Emre diğeri Koroğlu olmak üzere iki şaire ve bu şair ve kahramandan da ilkinde, Yunus Emre'ye iki kez yer verir. Necip Fazıl'ın "Bizim Yunus" ve "Yunus Emre" adlı bu şiirlerinden bir fikir vermesi açısından birer kesit alınabilir.

Necip Fazıl "Bizim Yunus" şiirine Yunus Emre'yi Yunus Emre yapan Tapduk Emre'nin "Bizim Yunus" sözünü nakarat yapar:

"Bir zaman dünyaya bir adam gelmiş;

Okunu kör nefsin, kılıçla çelmiş...

Bizim Yunus,

Bizim Yunus...

Bir zaman dünyaya bir adam gelmiş;

Ölüm dedikleri perdeyi delmiş...

Bizim Yunus,

Bizim Yunus..." (Kısakürek, 2018, s. 382).

Onun hayatının sonuna doğru yazdığı "Bizim Yunus" şiirinin başından alınan ve altına 1972 tarihi düşülen bu mısralardan sonra, bundan çok önce, gençliğinde, neredeyse hemen şiir hayatının daha başında, 1926'da yazdığı ve şiirde kılavuzunun kim olduğu gösteren Yunus Emre şiirinin sonundan bir dörtlük okunabilir:

Rüzgâra bir koku ver ki, hırkandan;

Geleyim, izine doğru arkandan;

Bırakmam, tutmuşum artık yakandan,

Medet ey dervişim, Yunus'um medet! (Kısakürek, 2018, s. 383).

Nasreddin Hoca

Ziya Gökalp birinci tercihini Necip Fazıl'ın Türk halkının "Nükte ve hicvi" kendisinde bulunduğunu söylediği Nasreddin Hoca'dan, Nasreddin Hoca fıkralarından yana yapar. Şevket Beysanoğlu Hoca'nın;

Adamın biri Hoca'ya:

– Bir hindi dolması gidiyor, demiş.

Hoca:

– Bana ne? demiş.

Adam:

– Galiba size gidiyor, demiş.

Hoca da:

– Sana ne? demiş.

fıkrasıyla bitirdiği "Ziya Gökalp'a göre Nasreddin Hoca ve Lâtifeleri" yazısını büyük ölçüde Ziya Gökalp'ın "Halk Klasikleri I: Nasreddin Hoca'nın Latifeleri" adlı incelemesine dayandırır. Gökalp, Veled Çelebi'nin hazırlamakta olduğu "Letâif-i Hoca Nasreddin" kitabının başına konulmak üzere bir okul defterine yazarak gönderdiği bu yazının başında bir not düşmüştür:

"Bu defter Nasreddin Hoca kitabının başına konulacaktır.

Sadeleştirilmiş Nasreddin Hoca kitabının başına da sağdan büyük harflerle "Halk klasikleri" yazıldıktan sonra "Birinci sayı" denilecek ve bunun altına büyük harflerle "Nasreddin Hoca Latifleri" yazılacaktır.

Halk klasiklerinin ikinci sayısı "Dede Korkut Kitabı" olabilir. Bu kitabın bugünkü Türkçeye nakil vazifesini kabul edebilirim. Diğer sayılar Yunus Emre, Dertli, Karacaoğlan, Gevherî ile ahiri olabilir.

Köroğlu manzum olarak tarafımdan hazırlanmıştır. Cevap beklerim." (Beysanoğlu, 1982, 473-s. 474).

Görüldüğü gibi Türk Halk Klasikleri'nin birinci kitabı Ziya Gökalp tarafından Nasreddin Hoca Latifeleri adıyla hazırlanmıştır. Gökalp ikinci kitabı da özellikle zikrediyor: Dede Korkut Kitabı. Bu kitabı hazırlama vazifesini kabul edebileceğini bildiren Gökalp Köroğlu'nu da manzum olarak hazırladığını belirtmiştir.

Ziya Gökalp'ın yazısının sonuna Nasreddin Hoca fıkralarından deyim hâline gelen sözleri koyar ve Beysanoğlu bunlardan bir bölümüne yazısında yer verir: ipe un sermek, çömlek hesabı, dostlar alışverişte görsün; şuna değmiş, buna değmemiş; doğduğuna inanırsın da öldüğüne neden inanmazsın, tavşanın suyunun suyu, fincancı katırlarını ürkütmek; ye kürküm ye; yorgan gitti, kavga bitti, bindiği dalı kesmek, parayı veren düdüğü çalar, ince eleyip sık dokumak, onu ne sen sor ne ben söyleyeyim, çömlek hesabı, mavi boncuk kimdedir; al abdestini, getir pabucumu; öküz öğretmemiş olsa, buzağı bu haşarılığı ne bilsin.

Beysanoğlu yazısında Nasreddin Hoca fıkralarının nazma çekilmesinin sakıncası konusunda Gökalp'tan bir de nakil yapar:

"Bazı şairlerimiz Nasreddin Hoca fıkralarını nazma çektirler. Fakat bunlar bu eserlerinde muvaffak olamadılar. Zira Nasreddin Hoca fıkralarının başlıca güzelliği, Hoca'nın söylediği son sözdendir. Bu söz hiç değişmeksizin aynıyla muhafaza olunmak lazımdır. Fıkraların manzum

şeklinde ise bu esas şarta riayet edilmemişti. Hatta bazılarında bu son söz, büsbütün ortadan kalkmıştı. İşte bu sebebe binaen, bu Nasreddin Hoca fıkralarının manzum şekilleri o kadar rağbet görmedi." (Beysanoğlu, 1982, s. 475).

Dede Korkut

Fuat Köprülü'ye göre birinci temel eser "Dede Korkut Kitabı"dır. Millî Eğitim Bakanlığı 1000 Temel Eser" serisinin ilk eseri olarak Dede Korkut Kitabı'nı yayımlar. Muharrem Ergin tarafından hazırlanan bu kitabın "Önsöz"ünün ilk cümlesinde Köprülü'nün konuyla ilgili görüşü dile getirilir:

Türk edebiyatı tarihinin en büyük âlimi Prof. Fuat Köprülü'nün derslerinde söylediği bir söz vardır: Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u öbür gözüne koysanız, yine Dede Korkut ağır basar." (Ergin, 1995, s. 5).

Mesnevi

Yahya Kemal'in ilk tercihi ise Mesnevi'dir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Neydi bu eskilerin hayatı acaba? Nasıl yaşarlardı?" sorusuna Yahya Kemal'in gülerek verdiği "Gayet basit, dedi, pilav yiyerek ve Mesnevi okuyarak. Medeniyetimiz pilav ve Mesnevi medeniyetiydi." (Tanpınar, 1982, s. 25-26). Şeklindeki cevaptan böyle tercih yaptığı sonucu çıkarılabilir ve Yahya Kemal bu soruya daha sonra "Medeniyetimiz Mesnevi ve cihat medeniyetiydi" (Tanpınar, 1982, s. 25-26). Cevabını vermesi de aynı çerçevede değerlendirilebilir.

Sezai Karakoç'un konuyla ilgili görüşü de Yahya Kemal'in âdeta bir şerhi gibidir:

"Yanlış bir edebiyat kanaati ve bilgisi olarak birçok kişi *Mesnevi*'nin Farsça yazılışına hayıflanır. Halbuki iyice düşünülürse, bu da büyük Mevlâna'nın bir kerametinden başka bir şey değildir. Eğer *Mesnevi* Türkçe yazılmış olsaydı, ne kadar büyük olursa olsun, zaman içinde eski bir edebiyat metni gibi karşılanacak ve sadece öğretim alanı içinde kapalı bir hayatla çevrili olarak kalacaktı. Halbuki Farsça söylenmekle bir yandan Anadolu dışındaki dünyaya sürekli olarak seslenme imkânını sürdürmüş, öte yandan, her yüzyılın canlı Türkçesine çevrilerek Anadolu'da devamlı olarak çağdaş olmuştur. Böylece büyüklüğün ve güzelliğin son sınırında da olsa, bir mermer heykel gibi geri çağlarda kalmamış, her çağda bir çocuk gibi doğmuş, büyümüş, yaşamış, sonra bir sonbaharda yerini yeni, canlı, genç bir *Mesnevi*'ye bırakmıştır. Hepimiz, ufkumuzda hiç değişmeden duran bir *Mesnevi*'yle, bir de her çağ onun açılan bir kıvrımı gibi gelişen *Mesnevi* tercüme ve şerhleriyle karşılaşmış, her karşılaşmada da canlı bir kerametın diriltici serin bîd-ı sabasını yüzümüzde duymuşuzdur." (Karakoç, 2012, s. 90-91)

Nurettin Topçu'nun sıralamasının da Mevlâna ve Yunus Emre şeklinde olduğu söylenebilir:

"Bizi yaşatan ve ebedî yapan, ebedîliğe götüren büyük kervanın başında Mevlâna'ları ve Yunus'ları görüyoruz.

Anadolu'nun ruhunun uyanış çağında, ona istikamet vermesi, hikmetin ışıklarını göstermesi bakımından bu ülkede Mevlâna ve Yunus, Sokrat'ın yaptığı büyük role sahiptir." (Topçu, 2019, s. 125-126).

Kur'an ve Hadis

Nurettin Topçu "Önsöz"nü "Müslüman Türkün mektebi, maarif, metafizik ve ahlâk prensiplerini Kur'an'dan alarak Anadolu insanının ruh yapısına serpen ve orada besleyen,

insanlığın üç bin yıllık kültür ağacının asrımızdaki yemişlerini toplayacak evrensel bir ahlâk cihazı olacaktır.” (Topçu, 2017, s. 15) cümlesiyle bitirdiği Türkiye'nin Maarif Dâvası kitabında Kur'an'ı maarifin temeli yapmaktan söz eder:

Bize, bütün hareketlerimiz için değer ve kaide sunacak, satıcıdan siyasiye, doktordan gazeteciye, çocuktan ihtiyara kadar hepimizin yaşayışına ruh ve mana katacak, anlaşılmuş, sistemleştirilmiş, hikmetleri, bütün birliği içinde saklayarak her âleme pencerelerini açacak büyük mektebin temel hakikatlerini ihtiva eden bir kitaba muhtacız. Bu kitabı, asrın anlayışıyla bütün hürriyet, bütün hikmet ve bütün hakikatiyle mektebimize temel yapmalıyız:

Bu kitap Kur'an'dır.” (Topçu, 2017, s. 64)

“İdeal Öğretmen” yazısında “Kitap bir düşünce makinesidir. İnsanlar kitap vasıtasıyla düşünürler ve düşüncelerini geliştirirler. Kitapların dışında hiçbir vasıta ve âlet hâlis düşünceye istenilen şekil ve kıvamı veremez.” (Kaplan, 1988, s. 156) diyen Kaplan da Kur'an'ın mektebin temel kitabı olması konusunda Topçu'yla aynı fikri paylaşır:

“Düşünmek için kitap, kâğıt, kalem, tebeşir ve siyah tahtadan başka bir şeye lüzum yoktur. Bunların dışında her şey düşünceyi dağıtır. Düşünmek bu bakımdan riyazet ve çileye benzer. Dikkat, keskin bir ışık gibi bir cümle veya bir kelimenin üzerine yönelince düşünce uyanmaya başlar. Okuyan bir insan, dua eden bir insana benzer. Bu bakımdan Türkçede okumak kelimesinin aynı zamanda dua etmek manasına gelmesi tesadüfî değildir. Eskiden öğretmene hoca denirdi. Hoca kelimesi ise dinî bir mana taşırdı. Okumak denince de umumiyetle Kur'an okumak anlaşılırdı. Kur'an sadece dinî değil, kültür ve medeniyetin de kaynağı ve temeliydi.

Atalarımız Kur'an okuyarak, asırlar boyu devam eden bir medeniyet yaratmışlardır. Keşke bugün bizim de her sahada Kur'an gibi kutsal değer verdiğimiz her gün okuduğumuz ve üzerinde düşündüğümüz kitaplarımız olsaydı. O zaman Türkiye bambaşka olurdu.” (Kaplan, 1988, s. 157)

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan Kur'an ve hadisi çalışmaları da bu çerçevede düşünülebilir. Konuyla ilgili olarak Mehmed Âkif (Meal), Elmalılı Muhammed Hamdi (Tefsir) ve Babanzâde Ahmed Naim (Sahîh-i Buhârî Tercümesi) isimleri zikredilebilir.

Mevlid ve Seyahatname

Yedi Tepe Türk Klasikleri dizisinde ise, ilk sıra Süleyman Çelebi'nin Mevlid'ine verilir (Süleyman Çelebi, s. 1958). İkinci sırada Yunus Emre'nin yer aldığı Yeditepe Türk Klasikleri'nin üçüncü kitabı Karacaoğlan, dördüncü kitabı Fuzulî'nin Leyla ile Mecnun'udur.

Koza Yayınları'nın Tarık Dursun Kakinç'ın yönettiği Çocuk Kitapları dizisinin ilk dört kitabı ise şöyle sıralanmıştır:

1. La Fonten Masalları, Türkçe anlatan: Tarık Dursun K.
2. Andersen Masalları, Türkçe anlatan: Ayhan Bozırat.
3. Evliya Çelebi'den Çocuklara Hikâyeler, Türkçeleştiren: Mehmet Seyda.
4. Kralın Piresi -En Güzel Dünya Masalları-, Türkçesi: Akşit Göktürk.

Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nin masallar arasında yer aldığı bu dizide her ne kadar söz konusu eserin başlığında “Çocuklara Hikâyeler” ifadesi kullanılsa da aslında dört masal kitabının arasına konulan bu kitabın masal olduğu hazırlayan tarafından dile getirilmektedir:

“Evliya Çelebi’yi bir “Masalcı Dede” yerine koyabilir miyiz?”

Yerli yerinde gözlemlere dayanan, çoğu tarihsel bir belge değerinde olan gezi hikâyelerinde yapılan seçmelerle, “**inanılmaz**” ve “**çok ilginç olaylar**”ın bir araya getirilmesi sonunda Evliya Çelebi yalnız büyüklerin değil, her yaştaki çocukların da elinden bırakmayacağı, beğenip severek okuyacağı gerçekten güçlü bir yazar sayılmalıdır.” (Evliya Çelebi, 1973, s. 10)

Bu vesilesiyle Mehmet Seyda Seyahatname için “Türkçeleştiren” değil de “Sadeleştiren” ifadesini kullansaydı daha doğru olurdu diye söylenebilir.

SONUÇ

Tarık Dursun Kakinç’ın “Bir Gün Bir Issız Adaya Düşerseniz: Herodot’tan Malaparte’ye” adlı kitabında kırk sekiz bölüm vardır. Kitapta her bölüm mümkün olduğu ölçüde bir yazar ve bir esere şeklinde düzenlenmiştir. Mesela Homeros, “İlyada” ile “Odysseia”, Mevlâna, Mesnevi; Evliya Çelebi, Seyahatname gibi. Ancak bazı yazarların birden fazla eserine yer verildiği için kırk sekiz bölümdeki eser sayısı elli ikiye çıkmaktadır. Bir yılda elli iki hafta bulunduğuna göre yıl hesabına düzenlendiği anlaşılan kitapta son bölümde Curzio Malaparte’nin “Volga Avrupa’dan Doğar” adlı röportaj türündeki eseri yer almaktadır. Kakinç bu eserden seçme yaptığı bölüme geçmeden önce yazar ve eser tanıtım bölümünde ıssız adaya giderse neden böyle bir eseri yanına alacağına dair açıklama yapar. Bu açıklama kitabında yer verdiği diğer bütün eserler için de okunabilir:

“Volga Avrupa’dan Doğar”, ıssız adaya gider ya da çıkarken yanıma alacağım kitaplar listesindedir. Elbette onun yerine “Kapot”u ya da “Can Pazar”ını alabilirdim; almadım, bile bile almadım. “Volga Avrupa’dan Doğar” listemin daha bir yakışığıydı da ondan.

Onunla birlikte listemde başka savaşı konu almış romanlar da var. Ne zaman nerede olursam olayım okumaktan hep hoşnut kalacağım bir *Şolohov* ve “Ve Durgun Akardı Don”, *Anna Sagers* ve “Ölümler Genç Kalır”, *Böll* ve “Ve O Hiçbir Şey Demedi”, *Borchert* ve “Bu Salı”, *Ladislav Mnacko*’nun “Ölümün Adı”, *Kosinski* ve “Boyalı Kuş”; yanı sıra *Kazancakis*, *Bulatovic*, *Yovkov*, *İsmail Kandere* ile kitaplarını geri tutup ille Malaparte diye direktmemde yazarlığımla birlikte hâlâ sürdürdüğüm gazetecilik uğraşımın etkisi de vardı, saklamıyorum.

Gazeteciliği uğraş edinen kişi; insana, olaylara, yaşama ve dünyaya bakmayı, bakıp görmeyi ancak Malaparte’nin “Volga Avrupa’dan Doğar”ından öğrenebilir.

Ben gazeteciliğimin yarı yıllarında eriştim Malaparte’ye. Yine de geç kalmış sayılmam.

Issız bir adaya giderken götüreceğim kitaplarımın arasında o bulunmayacak da ne bulunacak?” (Kakinç(b), 2005, s. 622-623)

Kakinç’tan sonra Kaplan’a geçilebilir. Kakinç’in yeni eserler için söylediklerine Kaplan’ın eski eserler için söyledikleri eklenebilir. Bu vesileyle Kaplan’ın eski eserleri anlamını açıkladığı “Eskileri Okumak” başlıklı yazısından küçük bir bölüm aktarılabilir:

“Bir milletin ve umumiyetle insanlığın asırlar boyunca yaşadığı macera kadar heyecan verici ve öğretici ne vardır? Kütlelerin ve şahısların karşılaştıkları meseseler, onları halletmek için nasıl çalıştıkları, aldanmaları, başarıları, buldukları geçici veya sürekli kıymetler hakkında en geniş ve en derin bilgiyi tarihten, tarihin kaynağı olan eski eserlerden öğrenebiliriz.” (Kaplan’dan (1964) naklen Baraz, 1986, s. 60)

Kaplan'ın işaret ettiği bu öğrenme Türkler açısından hem eski hem yeni eserler, daha doğrusu her devirde yeni kalan eski eserler, bağlamında ele alındığında ilk sıralarda yer alan eserleri şöyle sıralamak mümkündür:

1. Kur'an-ı Kerim
2. Sahîh-i Buhârî
3. Mevlâna, Mesnevi
4. Yunus Emre Divanı
5. Süleyman Çelebi, Mevlid
6. Nasreddin Hoca Fıkraları
7. Dede Korkut Kitabı

Elbette ıssız adada okunacak kitap listesi yangın dolaplarının üzerinde yazan “yangında ilk kurtarılacak” malzeme listesi gibi düşünülebilir ve “Issız bir adaya düşseniz acaba yanınıza hangi kitapları alırdınız?” sorusuna da bu çerçevede cevap verilebilir. Zaten yukarıda da belirtildiği gibi Türkiye’de okumuş kesimlerin üzerinde uzlaştıkları çok fazla kitap adı zikredilememektedir. Bu durumu Tanpınar “Huzur” romanında Mümtaz’ın ağzından şöyle dile getirmektedir:

“Bugün Türkiye’de nesillerin beraberce okuduğu beş kitap bulamayız. Dar muhitlerin dışında, eskilerden zevk alan gittikçe azalıyor.” (Tanpınar, 2023, s. 285)

Bilgilendirme / Acknowledgement:

Yazar(lar) aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadır(lar):

- 1- Makale nitel araştıma yöntemlerinin döküman analizi ile desenlendiğinden etik kurulu izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektiren bir durum yoktur.
- 2- Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA

- Baraz, T. (1986). *Türk dili 2*. T.C. Anadolu Üniversitesi.
- Defoe, D. (2009). *Robinson Crusoe*. çev. Akşit Göktürk. Yapı Kredi.
- Ergin, M. (1995). *Dede Korkut kitabı*. Boğaziçi.
- Evliya Çelebi (1973). *Evliya Çelebi'den Çocuklara Hikâyeler*. M. Seyda (çev.), Koza.
- Göktürk, A. (2009). Çevirenin önsözü. *Daniel Defoe, Robinson Crusoe* içinde. Yapı Kredi.
- Göktürk, A. (2009). *Ada: İngiliz yazınında ada kavramı*. Yapı Kredi.
- Kakıncı(a), T. D. (2005). *Bir gün bir ıssız adaya düşerseniz: Herodot'tan Malaparte'ye I*. Bulut.
- Kakıncı(b), T. D. (2005). *Bir gün bir ıssız adaya düşerseniz: Herodot'tan Malaparte'ye II*. Bulut.
- Kanık, O. V. (2019). *Bütün şiirleri*. Yapı Kredi.
- Kaplan, M. (1964). Eskileri okumak. *Hisar Dergisi*, 1(1).
- Kaplan, M. (1988). *İdeal öğretmen. Mehmet Kaplan'dan seçmeler II*. İ. Enginün & Z. Kerman (ed.), Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Karakoç, S. (2012). *Mevlâna*. Diriliş.
- Kısakürek, N. F. (1993). *Tanrı kulundan dinlediklerim*. Büyük Doğu.
- Kısakürek, N. F. (2018). *Çile*. Büyük Doğu.
- Süleyman Çelebi (1958). *Mevlût*. T. Alangu (ed.), Yedi Tepe.
- Tanpınar, A. H. (1982). *Yahya Kemal*. Dergâh.
- Tanpınar, A. H. (2023). *Huzur*. Dergâh.
- Topçu, N. (2017). *Türkiye'nin maarif dâvası*. E. Everdi & İ. Kara (ed.), Dergâh.
- Topçu, N. (2019). *İslâm ve insan – Mevlâna ve tasavvuf*. E. Everdi & İ. Kara. (ed.), Dergâh.